

Полякова О. В.

Національний авіаційний університет

Пилипчук М. Л.

Національний авіаційний університет

ЗАКАДРОВИЙ ПЕРЕКЛАД ЯК ВИД КІНОПЕРЕКЛАДУ

Стаття присвячена дослідженню особливостей закадрового перекладу як виду кіноперекладу, який в Україні найчастіше використовується для аудіовізуального перекладу іноземної кінопродукції.

В статті проаналізовано наявну термінологічну неоднозначність в номінації та дефініції поняття «закадровий переклад» в теорії перекладознавства та запропоновано способи їх уніфікації. Виокремлено особливості закадрового перекладу як виду кіноперекладу. Проаналізовано відмінні риси закадрового перекладу від інших видів кіноперекладу, зокрема дублювання. Розглянуто види закадрового перекладу. Проаналізовано проблеми та перспективи закадрового перекладу в Україні.

В статті запропоновано розмежовувати технічний та лінгвістичний аспекти закадрового перекладу. Пропонуємо розрізняти технічний аспект закадрового перекладу і номінувати його «закадрове озвучення», а лінгвістичний аспект закадрового перекладу номінувати «закадровий переклад».

Закадрове озвучення з технічної точки зору означає процес начитки перекладу актором / акторами та студійного запису звукової доріжки із перекладом поверх оригінальної звукової доріжки таким чином, що дві звукові доріжки звучать одночасно (звукова доріжка оригіналу – тихіше, звукова доріжка із закадровим перекладом гучніше). Завдяки звучанню двох доріжок у глядача створюється відчуття реалістичності закадрового перекладу. Для посилення ілюзії автентичності закадрового перекладу звукову доріжку мови перекладу записують із затримкою на декілька секунд від початку репліки мови оригіналу, щоб глядач мав можливість почути оригінальну звукову доріжку та голос актора мови оригіналу.

З лінгвістичної точки зору закадровий переклад означає вид кіноперекладу, який полягає в підготовці перекладачем письмового перекладу скриптів іноземної відеопродукції мовою перекладу та, за необхідності подальшого редагування тексту перекладу редактором, щоб репліка мови перекладу була на декілька секунд коротшою від репліки мови оригіналу, оскільки зазвичай у закадровому перекладі на початку репліки та / або вкінці репліки звучить оригінальна звукова доріжка. Закадровий переклад характеризується кінетичним синхронізмом, синхронізмом дій, смисловим синхронізмом, ізохронізмом, дослівним синхронізмом, синхронізмом персонажів.

В Україні закадровий переклад характеризується двома головними проблемами: відсутністю державного фінансування закадрового перекладу та відсутністю навчальних дисциплін з теорії та практики закадрового перекладу у ВУЗах України, тобто закадровий переклад виконують непрофесійні кіноперекладачі, що може негативно вплинути на адекватність перекладу.

Перспектива подальших досліджень полягає в підготовці навчально-методичних праць із закадрового перекладу для здобувачів вищої освіти та дослідженні особливостей закадрового перекладу на різних парах мов, наприклад: англійська мова / турецька мова (мова оригіналу) – українська мова (цільова мова). Зокрема, варто проаналізувати перекладацькі трансформації, які використовуються для досягнення ізохронізму вхідної та вихідної реплік з урахуванням необхідності скорочення тривалості вихідної репліки з технічних причин, вказаних вище.

Ключові слова: закадровий переклад, закадрове озвучення, аудіовізуальний переклад, ізохронізм, кінетичний синхронізм, синхронізм дій, смисловий синхронізм, ізохронізм, дослівний синхронізм, синхронізм персонажів.

Постановка проблеми. В проекті статті 9 Закону України «Про застосування англійської мови в Україні» вказано, що «іноземні фільми мовою оригіналу яких є англійська мова, демонструються у кинотеатрах мовою оригіналу із субтитруванням державною мовою» [2]. Згідно із законопроектом у 2025 році таких фільмів має бути не менш ніж 50%, у 2026 – не менш ніж 75%, а з 2027 року всі англійські фільми в кінотеатрах мають іти в оригіналі з українськими субтитрами. Цей законопроект викликав негативну реакцію серед українців, було створено петицію до Президента з вимогою зберегти український дубляж для іноземного кіно, а тому в поправці до тексту законопроекту вказано, що «йдеться не про скасування українського дублювання повністю, а лише про обов'язковість сеансів кожної стрічки в оригіналі, при цьому кількість таких сеансів регламентується законом «Про функціонування української мови як державної» і складає не більш ніж 10% від загальної кількості» [3].

Незважаючи на нововведення у сфері українського кіноперекладу іноземних фільмів мовою оригіналу яких є англійська мова, незміним залишається той факт, що в український кінопрокат виходить обмежена кількість односерійних художніх фільмів та анімаційних фільмів, порівняно зі світовим кінопрокатом. Всі художні фільми та анімаційні фільми, які демонструють в кінотеатрах наразі дублюються українською мовою. Проте більшість односерійних художніх фільмів англійською мовою, які не потрапляють в кінопрокат українських кінотеатрів, всі іноземні серіали та документальні фільми англійською мовою транслюють лише по телебаченню на замовлення конкретного телеканалу або завантажуються на інтернет ресурсах в українському кіноперекладі. Зазвичай серіали, документальні фільми та художні фільми англійською мовою перекладають українською мовою за допомогою закадрового перекладу або субтитрування. Отже, можемо резюмувати, що потреба в українському кіноперекладі іноземної кінопродукції мовою якої є англійська не втрачає своєї актуальності, що зумовлює актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останні роки закадровий переклад набув особливої популярності серед вчених у сфері перекладознавства в європейських країнах. Відзначаємо наукові праці А. Матамали, Дж. Діаз-Синтаза, Е. Франко, Ф. Чаума, Х. Готліба, А. Голобути, П. Ореро, К. Шепеляка, А. Шарковскі, А. Карлос Родрігеса, Дж. Котелеска та інших. Проте серед українських вчених знаходимо невелику кількість

наукових робіт присвячених закадровому перекладу (Н. І. Лютянська, К. В. Дубовий), порівняно із іншими видами кіноперекладу, а саме з дублюванням та субтитруванням. Серед українських робіт аналізується головним чином закадровий переклад документальних фільмів, проте особливості закадрового перекладу художніх фільмів, серіалів та анімаційних фільмів залишаються не дослідженими.

Мета статті полягає в аналізі особливостей закадрового перекладу як виду аудіовізуального перекладу, який в Україні найчастіше використовується для кіноперекладу іноземної кінопродукції, яка не виходить в кінопрокат. Відповідно, для досягнення поставленої мети передбачається виконання низки завдань: 1) проаналізувати наявну термінологічну неоднозначність в номінації та дефініції поняття «закадровий переклад» в теорії перекладознавства та запропонувати способи їх уніфікації; 2) виокремити особливості закадрового перекладу як виду кіноперекладу; 3) проаналізувати відмінні риси закадрового перекладу від інших видів кіноперекладу, зокрема дублювання; 4) розглянути види закадрового перекладу; 5) проаналізувати проблеми та перспективи закадрового перекладу в Україні.

Виклад основного матеріалу. Під час опрацювання наукових робіт та інтернет джерел із закадрового перекладу як виду кіноперекладу, ми виявили певну термінологічну неоднозначність як в тлумаченні терміну «закадровий переклад» та і в самій номінації «закадрового перекладу». Зокрема ми зустріли наступні синоніми до терміну «закадровий переклад», а саме: «закадрове озвучення», «двоголоска», «багатоголоска», «голос за кадром» [1]. Щодо дефініції закадрового перекладу, то є два підходи до його трактування: технічний підхід та лінгвістичний. З технічної точки зору Д. Синтаза та Ореро тлумачать термін «закадровий переклад» як «технічний прийом, під час якого голос актора дубляжу, який озвучує перекладений текст, звучить одночасно та гучніше голосу актора мови оригіналу». Вчені також зазначають, що «рівень гучності оригінального аудіоряду зменшується до мінімально чутного рівня під час запису аудіоряду із закадровим перекладом» [6, с. 477]. Таким чином, глядач чує однозначно дві аудіодоріжки з оригінальним аудіорядом та з аудіорядом мови перекладу. З лінгвістичної точки зору закадровий переклад розглядають як вид аудіовізуального перекладу, при якому, на відміну від дублювання, голоси акторів записуються поверх оригінальної звукової доріжки, яку чути у фоновому режимі [1].

З метою уніфікації номінації та дефініції закадрового перекладу ми пропонуємо розрізнити технічний процес начитки перекладу актором / акторами та студійного запису звукової доріжки із закадровим перекладом поверх оригінальної звукової доріжки таким чином, що дві звукові доріжки звучали одночасно (звукова доріжка оригіналу тихіше, звукова доріжка із закадровим перекладом гучніше) та номінувати його як закадрове озвучення. Завдяки звучанню двох звукових доріжок, у глядача створюється відчуття реалістичності закадрового перекладу. Для посилення ілюзії автентичності закадрового перекладу звукову доріжку мови перекладу записують із затримкою на декілька секунд від початку репліки мови оригіналу, щоб глядач мав можливість почути оригінальну звукову доріжку та голос актора мови оригіналу.

Лінгвістичний процес роботи перекладача та редактора перекладу пропонуємо номінувати як закадровий переклад – вид кіноперекладу, який полягає в підготовці перекладачем письмового перекладу скриптів іноземної відеопродукції та, за необхідності подальшого редагування тексту перекладу редактором, щоб репліка мови перекладу була на декілька секунд коротшою за репліку мови оригіналу, оскільки зазвичай у закадровому перекладі на початку репліки та / або в кінці репліки звучить оригінальна звукова доріжка.

Проаналізуємо специфічні особливості закадрового перекладу:

1. Кінетичний синхронізм – це вид синхронізму, під час якого мова рухів тіла персонажа на екрані повинна бути синхронізована із закадровим перекладом [5, с. 40; 8, с. 256].

2. Синхронізм дії – це вид синхронізму, який означає, що закадровий переклад повинен співпадати з подіями, що відбуваються на екрані [5, с. 38; 8, с. 256].

3. Смысловий синхронізм – це вид синхронізму, який передбачає семантичний синхронізм тексту мови оригіналу і мови перекладу [4].

4. Синхронізм персонажів – це вид синхронізму, який означає, що голос актора закадрового озвучення повинен співпадати за віковими характеристиками, статтю, тембром з голосом актора оригінальної звукової доріжки іноземної відеопродукції [4].

5. Ізохронізм – це вид синхронізму, який передбачає, що тривалість репліки закадрового озвучення та репліки мови оригіналу повинні співпадати [5, с. 38; 8, с. 260].

6. Дослівний синхронізм – це вид синхронізму, який передбачає, що на практиці зазвичай аудіо-

ряд із закадровим перекладом накладається на аудіоряд мови оригіналу не з самого початку вхідної репліки, а з певною затримкою, щоб глядач мав змогу почути мову оригіналу, проте така затримка призводить до того, що текст мови перекладу доводиться суттєво скорочувати. Крім того, зазвичай кінець перекладеної репліки повинен закінчитись на декілька секунд раніше репліки мови оригіналу, щоб глядач ще раз мав змогу почути мову оригіналу» [6, с. 477–479]. Отже, перекладена репліка зазвичай зазнає суттєвих змін, оскільки вона починається із затримкою на декілька секунд і закінчується раніше, щоб глядач мав можливість почути аналогічну репліку мовою оригіналу.

На думку Альфонсо Карлоса Родрігеса ізохронізм та дослівний синхронізм створюють ілюзію реалістичності закадрового перекладу завдяки звуковим фрагментам (початок та / або кінець репліки звучить мовою оригіналу, щоб глядач мав змогу почути аудіоряд з мовою оригіналу). Саме звукові фрагменти та дослівний синхронізм є естетичними підсилювачами, які створюють ефект автентичності закадрового перекладу [4].

К. Шепеляк та А. Матамала проаналізували особливості закадрового перекладу фільмів з точки зору ізохронізму вхідної та вихідної реплік та перекладацьких стратегій. Вони встановили, що під час закадрового перекладу часто зустрічається трансформація вилучення з метою збереження ізохронізму вхідної та вихідної реплік. Вчені зазначають, що ізохронізму реплік особливо важко дотримуватись в коротких висловлюваннях чи динамічних діалогах [9, с. 153].

В багатьох парах мов під час закадрового перекладу відбувається скорочення тексту перекладу, переважає трансформація вилучення та перифраз серед перекладацьких трансформацій [7, с. 70].

Виокремимо відмінні риси закадрового перекладу від дублювання як найбільш популярного виду кіноперекладу в Україні [7, с. 65–67]:

1. Дублювання та закадровий переклад мають спільну характеристику – необхідність дотримання ізохронізму вхідної та вихідної реплік, тобто тривалості звучання реплік. Проте на відміну від дублювання, закадровий переклад не потребує ліпсинк-синхронізації з реплікою мови оригіналу, тобто синхронізації перекладу з артикуляцією персонажів у відеоряді.

2. Дублювання створює ілюзію, що актор / персонаж на екрані відеоряду говорить мовою перекладу, оскільки глядач чує лише аудіоряд із дубльованим перекладом, в той час як у закадровому перекладі глядач одночасно чує оригінальну

репліку і репліку мови перекладу, що також створює ілюзію автентичності закадрового перекладу.

3. Вартість закадрового перекладу значно менша, порівняно з дублюванням, оскільки не потрібно виконувати ліпсинк-переклад, тобто синхронізувати переклад з артикуляцією рухів губ акторів.

За кількістю акторів озвучування закадрове озвучення поділяється на [7, с. 68]:

– одноголосне озвучення, тобто озвучення одним актором;

– двоголосне озвучення, тобто озвучення чоловічих ролей чоловіком, а жіночих ролей – жінкою;

– багатоголосне озвучення – це індивідуальне озвучення кожного анімаційного персонажа / кіногероя.

Кількість акторів озвучення впливає лише на вартість закадрового перекладу.

Процес закадрового перекладу включає наступні етапи [7, с. 69–70]:

1. Перекладач отримує скрипти іноземної відеопродукції для перекладу цільовою мовою. Зазвичай перекладач отримує також вимоги або уточнення від замовника перекладу.

2. Залежно від вимог замовника перекладач виконує максимально фонетично синхронізований закадровий переклад, який можна відразу озвучувати, або простий переклад скриптів, який в подальшому надходить редактору, який перевіряє переклад на відповідність з оригінальним текстом.

3. Закадрове озвучування перекладених скриптів вихідною мовою одним або декілька акторами.

Проаналізувавши наявні інтернет ресурси, ми встановили, що в Україні студії закадрового перекладу можна умовно поділити на три категорії:

1. Професійні студії кіноперекладу, наприклад: «Так Треба Продакшн».

2. Закадровий переклад на замовлення телеканалів, наприклад: закадровий багатоголосий переклад телеканалів СТБ, 1+1, Перший, Мега, Піксель, ТРК Україна, Інтер та інших.

3. Непрофесійні студії закадрового перекладу або фандаб студії: «Цікава ідея (ЦІ)», «ТО Стругачка», «НеЗупиняйПродакшн», «DniproFilm», «HDRzka Studio», «Gwean&Maslinka», «AniUA», «FanVoxUA», «CHAS.UA», «Otakoi Studio», «StorieS man», «Справжня Козацька Озвучка / СКО», «MariAmProject», «Студія Качур», «MariAm Project», «Amanogawa», «MelodicVoiceStudio», «BaibaKo.TV», «Clan Kaizoku – Клан Кайзоку», «Dzuskі», «UASPF Studio», «SVOI production», «Студія Сокира», «FlameStudio», «HATOSHI», «SkiDub», «Studio Sengoku», «РоботаГолосом», «В одне рило».

В Україні процес закадрового перекладу характеризується двома головними проблемами:

1) відсутність державного фінансування закадрового перекладу. У зв'язку з цим переважно більшість закадрового перекладу іноземної відеопродукції виконують непрофесійні аматорські студії закадрового перекладу, що ставить під сумнів якість перекладу в цілому, адже закадровий переклад виконують перекладачі-аматори, або просто люди, які знають англійську мову і шукають додатковий заробіток, наприклад, студенти;

2) відсутність навчальних дисциплін з теорії та практики закадрового перекладу у програмах кафедр з перекладу ВУЗів України, тобто закадровий переклад виконують професійно не підготовлені перекладачі, що може негативно вплинути на адекватність перекладу.

Перспектива подальших досліджень полягає в:

1) підготовці навчально-методичних праць із закадрового перекладу для здобувачів вищої освіти;

2) дослідженні особливостей закадрового перекладу на різних парах мов, наприклад: англійська мова (мова оригіналу) – українська мова (цільова мова), турецька мова (мова оригіналу) – українська мова (цільова мова). Зокрема, варто проаналізувати перекладацькі трансформації, які використовуються для досягнення ізохронізму вхідної та вихідної реплік в різних парах мов.

Висновки. В статті запропоновано розмежувати технічний та лінгвістичний аспекти закадрового перекладу з метою уникнення термінологічної неоднозначності у номінації та дефініції терміну «закадровий переклад». Пропонуємо розрізняти технічний аспект закадрового перекладу і номінувати його «закадрове озвучення», а лінгвістичний аспект закадрового перекладу номінувати «закадровий переклад».

З технічної точки зору закадрове озвучення означає процес начитки перекладу актором / акторами та студійного запису звукової доріжки із перекладом поверх оригінальної звукової доріжки таким чином, що дві звукові доріжки звучать одночасно (звукова доріжка оригіналу – тихіше, звукова доріжка із закадровим перекладом гучніше). Завдяки звучанню двох звукових доріжок, у глядача створюється відчуття реалістичності закадрового перекладу. Для посилення ілюзії автентичності закадрового перекладу звукову доріжку мови перекладу записують із затримкою на декілька секунд від початку репліки мови оригіналу, щоб глядач мав можливість почути оригінальну звукову доріжку та голос актора мови оригіналу.

З лінгвістичного аспекту закадровий переклад означає вид кіноперекладу, який полягає в підготовці перекладачем письмового перекладу скриптів іноземної відеопродукції мовою перекладу та, за необхідності подальшого редагування тексту перекладу редактором, щоб репліка мови перекладу була на декілька секунд коротшою від репліки мови оригіналу, оскільки зазвичай у закадровому перекладі на початку репліки та / або в кінці репліки звучить оригінальна звукова доріжка. Також репліка у закадровому кіноперекладі повинна відповідати репліці мови оригіналу за кінетичним синхронізом, синхронізмом дій, смисловим синхронізмом, ізохронізмом, дослівним синхронізмом, синхронізмом персонажів.

Проблематика закадрового перекладу в Україні полягає у відсутності державного фінансування закадрового перекладу та відсутності навчальних дисциплін з теорії та практики закадрового

перекладу у вищих навчальних закладах України, тобто закадровий переклад виконують професійно не підготовлені перекладачі, що може негативно вплинути на адекватність перекладу.

Перспектива подальших досліджень полягає, по-перше, в підготовці навчально-методичних праць із закадрового перекладу для здобувачів вищої освіти, по-друге, дослідженні особливостей закадрового перекладу на різних парах мов, наприклад: англійська мова (мова оригіналу) – українська мова (цільова мова), турецька мова (мова оригіналу) – українська мова (цільова мова). Зокрема, варто проаналізувати перекладацькі трансформації, які використовуються для досягнення ізохронізму вхідної та вихідної реплік. Також потрібно дослідити специфіку закадрового перекладу на різних матеріалах дослідження: на матеріалі художніх фільмів, серіалів, анімаційних фільмів.

Список літератури:

1. Закадрове озвучення. *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Закадрове_озвучення (дата звернення: 15.08.2023).
2. Застосування англійської мови в Україні. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1854364> (дата звернення: 15.08.2023).
3. Залишити дубляж українською мовою в кінотеатрах. URL: <https://petition.president.gov.ua/petition/198030> (дата звернення: 15.08.2023).
4. Carlos Rodríguez A. The aesthetics of isochrony and literal synchrony in voice-over translation. *Tradumàtica tecnologies de la traducció*. DOI: 10.5565/rev/tradumatica.301 (дата звернення: 15.08.2023).
5. Chaume F. Synchronization in Dubbing: A Translational Approach. *Topics in Audiovisual Translation* / edited by P. Orero. Amsterdam & Philadelphia, 2004. P. 35–52.
6. Díaz-Cintas J., Orero P. Voice-Over. *Encyclopedia of Language & Linguistics* / edited by K. Brown. Oxford, 2006. P. 477–479.
7. Matamala A. Voice-over: Practice, Research and Future Prospects. *The Routledge Handbook of Audiovisual Translation* / edited by L. Pérez-González. Oxford, 2019. P. 64–81.
8. Orero P. Synchronization in voice-over. *A New Spectrum of Translation Studies* / edited by J. M. Bravo. (ed.). Valladolid, 2006. P. 255–264.
9. Sepielak K., Matamala A. Synchrony in The Voice-over of Polish Fiction Genres. Amsterdam : John Benjamins. 2014. P. 145–163.

Polyakova O. V., Pylypchuk M. L. VOICE OVER TRANSLATION AS A TYPE OF FILM TRANSLATION

The article deals with studying voice-over translation as a kind of film translation, which is the most commonly used type of film translation of foreign animation films, feature and documentary films in Ukraine, which are not in the Ukrainian film distribution.

This article is aimed at analyzing terminological ambiguity of the nomination and definition of the notion “voice-over” translation in the theory of translation and is aimed at providing the ways of their standardization. The main features of voice-over translation as a type of film translation are being analyzed. The article highlights the distinctive features of voice-over translation and dubbing. The types of voice over translation are being described. The problems and perspectives of voice-over translation in Ukraine are being analyzed.

It is stated that voice-over translation from the technical aspect is a process of voicing of the translation by the actor / actors at the recording studio and recording the soundtrack of the voice-over translation over the original soundtrack, so that two soundtracks can be heard simultaneously. To create the realism and authenticity of voice-over translation the soundtrack with the translation is recorded over the original soundtrack a few seconds later. It is done for the spectator to be able to hear the original soundtrack and the voice of the actors of the original.

From the linguistic point of view voice-over translation is a type of film translation which is aimed at translating the scripts of the foreign video products into the target language and, if necessary at post-editing the translation by the editor, in order to make the translated line to be several seconds shorter than the original line, because usually at the beginning and / or at the end of a line the original soundtrack is heard.

The main features of voice-over translation are kinetic synchronization, synchronization of actions, semantic synchronization, word-for-word synchronization, synchronization of actors, isochronism.

The process of voice-over translation in Ukraine is characterized by two main problems: absence of state financing of voice over translation and absence of educational theoretical and practical voice-over translation disciplines in the Ukrainian universities, thus the voice over translation is usually done by nonprofessional translators what can effect negatively the quality of translation.

Key words: *voice-over translation, kinetic synchronization, synchronization of actions, semantic synchronization, word-for-word synchronization, synchronization of actors, isochronism.*